

праваліў сваю місію, бо высвятлілася, што плот, збудаваны вакол імперыі, не змог абараніць краіну ад сапраўды небяспечных ідэй і прывеў яе імперыю да гібелі.

УДК329(476)

Краёвая ідэалогія ў беларускім нацыянальным руху

Багалейша С.В.

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Важным этапам у развіцці беларускага нацыянальнага руху і змяненні яго ідэалогіі стала рэвалюцыя 1905-1907 гг. Пад яе ўплывам ён пачаў пераўтварацца ў істотны фактар грамадска-палітычнага і культурнага жыцця Беларуска-Літоўскага краю. Сфарміравалася ідэя палітычнай нацыі, якая была непарыўна звязана з краёвай ідэалогіяй. Яе з'яўленне ў грамадска-палітычным жыцці было выклікана абстрагннем этнічных і сацыяльных адносін у Расійскай імперыі. Выпрацоўка асноўных палажэнняў краёвай ідэалогіі закончылася вясной 1906 г. Праіснавалі ідэі краёвасці да 1920-1921 гг. і былі перакрэслена ўмовай Рыжскага міру 1921 г. і ўтварэннем «Сярэдняй Літвы» 1920 г.

Ідэалогія краёвасці мела гістарычны падмурак і грунтавалася на гістарычнай памяці пра прыналежнасць беларускіх і літоўскіх зямель да ВКЛ. Сцвярджаючы агульнасць гістарычнага лёсу ўсіх народаў былога ВКЛ, яны лічылі неабходным захаванне тэрытарыяльнай цэласнасці „гістарычнай Літвы». У перыяд рэвалюцыі 1905-1907 гг. краёўцы выступалі за аўтаномію Беларуска-Літоўскага краю з сеймам у Вільні. Першым, хто сфармуляваў асноўную ідэю краёвай ідэалогіі быў Раман Скірмунт. «Усе жыхары беларуска-літоўскага краю незалежна ад этнічнай прыналежнасці і сацыяльнага паходжання павінны аб'яднацца ў сумеснай працы на карысць усяго краю і ўсіх яго народаў» – сцвярджаў ён.

Краёвая ідэалогія нарадзілася ў асяроддзі ліцвінскай шляхты, прадстаўнікі якой зачастую адчувалі сваю прыналежнасць адначасова да розных этнасаў. Сярод яе прапагандыстаў у розныя гады былі Раман Скірмунт, Канстанцін Скірмунт, Міхал Ромер, Людвік Абрамовіч, браты Антон і Іван Луцкевічы і інш. Але кожны з іх па рознаму разумеў краёвасць. Гісторыкі звычайна выдзяляюць у краёвай ідэалогіі два накірункі: кансерватыўны і дэмакратычны (або ліберальна-дэмакратычны). У краёвай ідэалогіі тэрмін «нацыя» выйшаў за межы этнічнага разумення і набыў палітычны змест. Галоўнай прыкметай нацыі стала агульнае грамадзянства. Да «нацыі ліцвінаў» адносілі палякаў, літоўцаў, беларусаў і інш., т.зв. «карэнныя» этнасы краю. Этнічнае паходжанне і культурная прыналежнасць адыгрывалі другарадную ролю. У сваёй практычнай дзейнасці краёўцы прызнавалі роўнасць палякаў,

беларусаў, літоўцаў і яўрэяў як карэнных народаў Беларусі і Літвы, нягледзячы на рознасць моў. Усе «грамадзяне» беларускай і літоўскай зямлі павінны былі працаваць на карысць краю, пад якім звычайна разумелі землі былога ВКЛ.

УДК 94: 530.12

Историкам помогает теории относительности Альберта Эйнштейна?

Божанов В.А.

Белорусский национальный технический университет

История человечества такова, каковой мы ее изучили и поняли. Сама по себе она произошла и ничего в ней ни отнимется, ни прибавится. Измениться могут только наши знания, которые всегда в движении в ширину и глубину истины. Обобщенная естественнонаучная картина мира сначала воспринималась через теорию пространства и времени И. Ньютона, по которой наши любимые основания истории – даты и события – можно, по аналогии с природой, выстроить следующим образом: окружающий нас мир включает в себя время как порядок последовательности и пространство как порядок положения. Обе субстанции по мнению Ньютона, являют собой вместилище самих себя и всего сущего, т. е. даты не связывали себя с событиями, как и события не нацеливались на конкретные даты.

Качественно иная когнитивная картина мира созрела сто лет назад в мозгу А. Эйнштейна. Он исходил из того, что пространство и время не только взаимозависимы, но и составляют пространственно-временное единство, которое характеризуется собственной динамикой тел и событий. Пространство-время оказывает воздействие на материю, задавая направление движения, а материя воздействует на пространство-время. События происходят именно в определенное время: ни, возможно?, завтра или через год, а точно, например, завтра, в такой-то день.

Эйнштейн обосновал детерминированность событий в природе. Гениальная его догадка подтвердилась только в наши дни открытием гравитационных волн, исходящих из темной материи, что открывает огромные возможности познания физической и человеческой реальности.

Вряд ли, исходя из общей теории относительности Эйнштейна, можно выстроить историческое исследование. Однако человек включен в единую картину мира и его поведение, выбор вариантов действий предопределены и обстоятельствами физического мира в рамках современных достижений физики. Их понимание позволит историкам выстроить более объяснимую и понятную цепь событий, их детерминированное схождение в пространственно-временных процессах истории. История свершается и по прихоти, по воле людей, но и по воле пространственно-временного